

DEPOZITÁŘ JAKO 3. PROHLÍDKOVÝ OKRUH

Vendula HNOJSKÁ

Muzeum jižního Plzeňska v Blovicích
muzeum@muzeum-blovice.cz

HNOJSKÁ, Vendula. Depository as the Third Guided Tour. Started September 28, 2011 the third guided tour at the castle settlement in Blovice is the depository, containing initially textiles, porcelain, ceramics and glass items. The depository will be open especially for professionals. It will serve also for students who will be working with ethnographic material for their Bachelor's, Master's and doctoral theses. We will enable researchers to address not only the historical documentary and visual material, but also direct three-dimensional objects that are only limited exhibited, e.g. household textiles, clothing, household utility, etc. This project enriches not only individual researchers but also the general public interested in history, especially in the region South Pilsen.

Klíčové slová: muzeum Blovice; otevřený depozitář; zpřístupnění sbírky; prohlídkový okruh

Keywords: museum Blovice; open depository; collection's accessing; guided tour

Počátky Muzea jižního Plzeňska v Blovicích sahají až do roku 1913, kdy v rámci Okrašlovacího spolku vznikl Muzejní odbor, který se zabýval sběrem archeologického materiálu a předmětů národopisného a vlastivědného charakteru. Muzeum sídlilo až do roku 2002 v měšťanském domě po zakladateli muzea panu Františku Raušarovi.

V roce 2002 došlo k významnému přesídlení muzea do uvolněných prostor zámku Hradiště. V zámku byly upraveny sály pro expozice a výstavní činnost. Krásné prostory byly velmi dobře architektonicky vyřešeny. V expozicích je prezentováno veřejnosti cca 5 % sbírek a zbylá část sbírek je uložena v depozitářích.

S problémem jak kapacitně nedostačujících tak kvalitně nevyhovujících depozitářů se muzeum potýkalo řadu let. Bohužel nové depozitární prostory se ani v době přestěhování se muzea na zámek v roce 2002 nepodařilo zcela vyřešit a tak cenné sbírky především etnografického, historického, výtvarného a uměleckoprůmyslového rázu dále strádaly v nevytápěné staré škole, do níž léta zatékalo. V té době padla myšlenka, že by mohla kritickou situaci depozitárních prostor vyřešit půdní vestavba, která by sloužila jako depozitář.

Muzeu, pod vedením paní ředitelky Evy Pančíkové, se spolu s Plzeňským krajem podařilo prosadit objekt zámku Hradiště do Programu záchrany

architektonického dědictví. Při sestavování tohoto programu jako hlavního plánu postupné obnovy objektu zámku Hradiště byla na prvním místě zvolena rehabilitace vnějšího pláště zámku. Prvním krokem byla obnova střešního pláště a úprava půdního prostoru v západním, severním a jižním křídle. Půda byla zateplena a obložena protipožárním sádkartonem. Do půdních prostor bylo opraveno dřevěné schodiště a zároveň byla vystavěna i nová šachta pro výtah. Výtah lze využít jak k dopravě lidí, např. tělesně postižených do prvního patra zámku – expozic muzea, tak i do půdního depozitáře, což slouží k snadnější manipulaci se sbírkovými předměty při instalaci výstav apod. V rámci stavebních úprav byly opraveny krovy a položena nová střešní krytina. Byly zpevněny staré záklopové podlahy a provedena kompletní elektroinstalace, rozvody topení, hydrantů, odpadů atd. V půdních depozitářích je samozřejmostí sdělovací a zabezpečovací technika.

Na půdě vznikly čtyři velké místnosti. Tři z nich osvětleny vikýři. Prostora v západním křídle je bez denního světla. Samozřejmostí je umělé osvětlení bílými zářivkami. V západním křídle bylo zajištěno potřebné prostředí se stabilními podmínkami klimatu bez výkyvů teploty a vlhkosti pro uložení citlivých sbírkových fondů pomocí klimatizace a temperance, které zde budou udržovat teplotu 18 – 20 °C s relativní vlhkostí 30 – 55 %. V severním a jižním křídle slouží k regulaci teploty vzduchu jen ústřední vytápění prostřednictvím plynového kotle.

V roce 2009 byla stavba depozitáře připravena ke kolaudaci. Ještě též rok přibyl do depozitáře nábytek k uložení sbírek. A jako otevřený depozitář ve smyslu plnohodnotného prohlídkového okruhu byl otevřen badatelům a zájemcům o historii v roce 2011.

Otevřený depozitář

Primárním účelem nového depozitáře je samozřejmě uložení sbírkových předmětů v podmínkách odpovídajících uchování movitého kulturního dědictví. Depozitář muzea v Blovicích však bude sloužit zároveň i jako 3. prohlídkový okruh. Domnívám se, že muzejní sbírky lze totiž prezentovat nejen v expozicích, výstavách nebo v rámci publikační činnosti, ale také například prostřednictvím víceúčelných otevřených depozitářů. Nová forma vizualizovaného poselství sbírek s použitím nových trendů muzejního výstavnictví povede k aktivizaci návštěvníka a zlepšení badatelských možností veřejnosti. Postupně zpracovávané poznatky z kvalitního, rozmanitého a bohatého fondu Muzea jižního Plzeňska v Blovicích obohatí nejen jednotlivé badatele, ale jejich prostřednictvím také širokou veřejnost se zájmem především o regionální historii jižního Plzeňska.

Muzejní sbírka „nepatří“ muzeu či kraji, ale veřejnosti, a proto je naší povinností ji zviditelnit v širším kontextu než „jen“ tematickými výstavami. K vidění jsou „kuriozity“ sbírky a „kostlivci ve skříni“, které nelze vystavovat v expozicích kvůli jejich ojedinělosti, nebo naopak mnohočetnosti. I tyto exponáty patří do muzejní sbírky a mají schopnost vypovídat o minulosti, a proto musí být vystaveny na odív, což v běžném provozu muzea s expozicemi a tematickými výstavami a uzavřeným depozitářem nelze. Návštěvník spatřuje celou škálu variability jednotlivých předmětů. Např. na předmětu formy bábovky může

badatel studovat polituru, tvar a strukturu žebrování, velikost, výrobní značky, tvar okraje nebo dna, složení hrnčiny atd. atd.

Depozitář již neslouží jen jako pasivní úložiště, ale naopak zde pomalu začíná probíhat aktivní práce se sbírkami. Depozitář se stal vhodným prostředím pro vědeckou práci se sbírkami a to nejen pro muzejní pracovníky, ale také pro odbornou veřejnost. Předměty zůstávají při práci ve stejných klimatických podmínkách a netrpí klimatickým šokem, protože badatelna je součástí depozitáře. Až dosud velká část sbírky dlouhodobě ležela v depozitáři, a nemohlo s ní být dostatečně vědecky pracováno. To znamená, že se ze sbírky nečerpaly poznatky o minulém světě, resp. o historické paměti. Vytvořením nových přístupných prostor depozitáře bude konečně plně využito sbírkového potenciálu. V rámci tohoto prohlídkového okruhu je již teď patrný kontrast mezi expozicemi a depozitářem.

Díky otevřenému depozitáři bude navíc veřejnost detailně seznámena se zákulisím muzejní práce, čímž dále bude stoupat prestiž muzejního odborného pracovníka. Otevření nových depozitářních prostor bude zároveň motivací při volbě profese žáků a studentů. Předvedením pracovního prostředí muzejníka je konkrétní ukázkou činnosti profese, která má v návštěvnicích pěstovat patriotismus ke svému regionu a přispět tak k zachování a nepoškození lidových památek. Očekáváme, že tímto neobvyklým prohlídkovým okruhem si muzeum zajistí další poptávku po svých službách prostřednictvím nově zviditelněných sbírkových předmětů.

Rozdělení a uložení sbírky v půdním depozitáři

Muzejní sbírka je v zámku Hradiště uložena v podstatě na třech místech: v suterénu se nachází archeologický depozitář, v jedné z místností v prvním patře zámku je uložena výtvarná podsbírka, další sbírkové předměty jsou deponovány ve všech čtyřech místnostech půdního depozitáře. Veřejnosti budou však přístupny jen tři místnosti půdního depozitáře.

Sbírkové předměty jsou rozděleny v jednotlivých místnostech částečně monotematicky, resp. podle materiálu. Jedna z místností v půdním depozitáři severního křídla zámku, ve které je jen jedno okno a je tudíž relativně tmavá, byla využita k uložení textilií (oděvů, bytového textilu, praporů, korouhví, textilních doplňků atd.).

Ve druhé místnosti depozitáře v severním křídle jsou uloženy skleněné, keramické a porcelánové sbírkové předměty. V půdním depozitáři v západním křídle zámku, který je bez oken, jsou uloženy předměty podsbírkou historické listinného charakteru a dále také předměty kovové. V depozitáři v jižním křídle je uloženo zemědělské náčiní, sakrální především dřevěné plastiky a další předměty převážně ze dřeva. Sbírkové předměty jsou uloženy jednak v pultových vitrínách se zásuvkami (horní prosklenou) hlubokými od 115 do 300 mm. Dále v částečně prosklených skříních se stavitelnými skleněnými policemi, které jsou vybaveny zářivkami. V neposlední řadě jsou sbírky uloženy ve skříních s plnými dveřmi buď se dvěma výsuvy na ramínka, nebo se stavitelnými dřevěnými policemi. Veškerý nábytek byl vyroben z olaminátované překližky. Všechna dveřní křídla jsou osazena protiprachovou páskou a všechny skříně jsou uzamykatelné.

Kromě uložení sbírkového fondu v depozitáři a vytvoření badatelského záze-
mí zbyly za úložným mobiliářem i zajímavé rezervní prostory pro uložení obalů,
pracovních pomůcek atp.

Depozitář skla, keramiky a porcelánu

Sklo, keramika a porcelán jsou v podstatě rozděleny do polic a zásuvek podle
materiálu, výrobce, a kde to odhad dovolil, tak i časového zařazení. Pro snazší
orientaci v uložených sbírkových předmětech bude na každé skříni umístěn rá-
meček s fotografiemi všech artefaktů zde uložených – zájemci tak získají ucelený
obraz o kvantitě i druhové struktuře celé sbírky. Exkluzivní předměty jsou depo-
novány ve skříních s prosklenými dveřmi. Mnohočetné jsou naopak uloženy ve
skříních s neprůhlednými dveřmi. Např. hrnečky, kořenky, popelníky, či slánky
jsou pak uloženy v zásuvkách oddělené kartonovou mřížkou.

Je dbáno na to, aby byla co nejsnazší, nejrychlejší a nejpřesnější manipulace
s předměty při jejich vyhledávání. Při ukládání předmětů do polic bylo do ka-
ret druhého stupně evidence zachyceno zcela přesně, v které skříni se ten který
předmět nachází, v které polici či zásuvce a v které řadě. Navíc předměty v tomto
depozitáři již prošli kompletní fotodokumentací a zároveň digitalizací a je možné
pomocí fotografie vyhledávat velmi rychle jednotlivé exponáty, stejně rychle jako
podle výrobce, inventárního čísla, lokality, dárce a dalších akvizičních dat.

Uvedu-li příklad: přišla badatelka se zájmem o tzv. „tango“ sklo, vyráběné
v první třetině 20. století v novomitrovické sklárně. Část kolekce novomitrovic-
kého skla je vystavena ve vitrínách na chodbě zámku Hradiště a druhá část je
deponována v podkrovním depozitáři. Díky předchozí mailové korespondenci
s badatelkou již bylo zřejmé, o která inventární čísla bude mít zájem. Protože jsou
předměty v tomto případě vyčleněny ve skříni v polici podle výrobce, nebyl pro-
blém předložit badatelce poptávané „tango“ sklo ke studiu.

V jiném případě se badatelka zajímala o tradiční výzdobu velikonočních va-
jíček na jižním Plzeňsku. Díky rozměrnému badatelskému pracovišti v rámci
depozitáře, bylo možné vyjmout ze zásuvky krabičky s kraslicemi a poskytnout
bezpečné bádání s cennými a nenahraditelnými exponáty.

V tomto depozitáři mohou badatelé studovat keramické hrnce, zásobnice
a formy, porcelánové dózy, mycí a jídelní soupravy, skleněné servisy a obalové
materiály, vázy, dekorační i funkční bytové doplňky ze skla, keramiky a porce-
lánu. Navíc je tu možné zkoumat velikonoční vajíčka a vánoční ozdoby. Jeden
pultový úložný systém se zásuvkami byl využit k uložení příborů a kuchyňského
náčiní. S výčtem možností studia předmětů samozřejmě souvisí také výrobci, vý-
robní značky, lokace výrobců, tvary, výzdoba, barevnost, vzory atd. atd.

Depozitář textilu

Textil je rozdělen do skříní podle funkce. Zásuvkový úložný systém byl vyu-
žit především pro horizontální deponování pokrývek hlavy, textilních doplňků
jako např. rukavic, ponožek, límců, kravat, šněrovaček, šperků, dětského textilu
a také háčkových, pletených a paličkovaných krajk a deček a dalších rozmě-
rově menších předmětů.

Vertikálně jsou zavěšeny šaty, kabátky, halenky, kabáty, saka a uniformy v případě, že to jejich stav dovolí. Ramínka jsou obalená vatelínem a plátnem, aby docházelo k co nejmenšímu namáhání zavěšených oděvů. Do budoucna je naplánováno, že budou textilie ještě v uzavřeném plátěném obalu, aby byly co nejlépe chráněny před prachem a nepříznivými vlivy světla. Každý obal bude označen inventárním číslem a identifikační fotografií.

Ve skříních opatřených policemi je deponován především bytový textil a národopisné součásti lidového kroje a běžné součásti oděvů, jako např. zástěry, spodní prádlo, šátky, košile, sukně, ale také např. prapory, pytle, termoizolační textil atp. Při ukládání textilií bylo dbáno na to, aby tyto byly co nejméně překládány a skládány. Skříně jsou vyloženy nekyselým papírem, který zároveň byl využit na prokládání jednotlivých inventárních čísel. Do všech zásuvek a skříní byl vložen levandulový nebo cedrový přípravek proti molům a dalším hmyzím škůdcům.

Badatelé mohou v tomto depozitáři studovat jednotlivé součásti hradištského a plzeňského kroje, výšivky, vzory, textilní doplňky, šperky, dětské odívání, uniformy vojenské, policejní, drážní i sokolské, šaty z jednotlivých desetiletí 20. století, a to až do 80. let atd.

Provoz depozitáře

Depozitář textilu, skla, keramiky a porcelánu byl veřejnosti poprvé představen 28. 9. 2011 jako 3. prohlídkový okruh. Návštěvníci, kteří přinesli a věnovali do sbírek muzea hodnotný předmět, měli vstup zdarma. Ostatní platili 20 Kč nebo zlevněné vstupné 15 Kč.

Přístup do depozitáře je výtahem. V chodbě museli návštěvníci odložit kabáty, bundy a tašky a zapsat se do knihy návštěv depozitáře. Skupiny maximálně 20 lidí pak vcházely do jednotlivých místností organizovaně za zvuku průvodcovského slova kurátora sbírkového fondu. Zájemci o regionální historii byli krátce seznámeni s historií muzea a tvorbou sbírky. Dozvěděli se něco o sbírkotvorné koncepci muzea a další strategii ukládání předmětů. Dále jim byly postupně představovány zajímavé kolekce sbírkových předmětů a samozřejmě pod vlivem sběratelů a zájemců byla věnována pozornost sběratelským zájmům, jako např. míšeňskému porcelánu, pivním lahvím, českému porcelánu, novomitrovickému sklu. Bez zájmu nezůstaly ani např. slunečníky, dámské rukavičky, ženské čepečky, sokolské uniformy nebo např. plynová maska či kolekce fotoaparátů.

Bylo těžké návštěvníky po hodinové prohlídce vyzvat k odchodu, protože jejich zájem o dosud nepoznané předměty uložené v muzeu byl obrovský. Množství zájemců o depozitáře však bylo značné a tak potřeba vyhovět dalším příšedším, donutila kurátora dodržovat prohlídkovou dobu na 60 min.

V budoucnu plánujeme, že depozitář bude veřejnosti přístupný jedenkrát měsíčně. Je především v zájmu uložených sbírek, aby nedocházelo k častějším výkyvům teploty a vlhkosti v depozitáři, kteréžto změny by mohly předmětům uškodit. Návštěva veřejnosti bude vždy po skupinách maximálně 20 lidí a vždy jen v doprovodu kurátora sbírkového fondu nebo správce depozitáře. Dále bude depozitář přístupný studentům univerzit a vědeckým badatelům a to vždy

na základě předchozí telefonické domluvy a pouze pod dozorem odborného pracovníka muzea.

Závěr

Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích se pod vedením paní ředitelky Evy Pančíkové podařilo vytvořit unikátní depozitární prostory, které budou v téměř 100leté historii muzejnictví v Blovicích poprvé důstojným úložištěm sbírkových předmětů. Poděkování za to patří nejen paní ředitelce, ale také zástupcům Plzeňského kraje, kteří mají pochopení pro potřeby regionálních muzeí.

Doporučená literatura

- HNOJSKÁ, Vendula. Norské fondy. In Jižní Plzeňsko VII/2009. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicích. Blovice: Muzeum Jižního Plzeňska, 2009, s. 113-119.
- HNOJSKÁ, Vendula. Otevřený depozitář aneb budování třetího prohlídkového okruhu v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích. In Textil v muzeu. Soubor statí k problematice textil v depozitáři. Brno: Technické muzeum v Brně, 2009, s. 48-101.
- HNOJSKÁ, Vendula. Otevřený depozitář aneb budování třetího prohlídkového okruhu v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích. In Jižní Plzeňsko VII/2009. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicích. Blovice: Muzeum Jižního Plzeňska, 2009, s. 105-112.
- HNOJSKÁ, Vendula. Kolekce pokrývek hlav žen z 19. a z počátku 20. století ve sbírce Muzea jižního Plzeňska v Blovicích. In Textil v muzeu. Soubor statí k problematice oděvní doplňky – péče – průzkum – prezentace. Technické muzeum v Brně, 2010, s. 36-121.
- KOPECKÁ, Ivana. Uložení sbírek. In ŠTEFCOVÁ, Petra (ed.). Preventivní ochrana sbírkových předmětů. Praha: Národní muzeum Praha, 2001.
- ZELINGER, Jiří. Poškození kulturních památek vlivem světla a ochrana proti němu. In Zprávy památkové péče, 2000, roč. 60, č. 7, sv. LXI.